

ZENO GÂRBAN

ALMAE MATRES MUNDI
UNIVERSITATI EUROPENAE
DE EA INCEPVTURI EA ANVL 1600

VOLUMUL I

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

THIS BOOK IS ONLY FOR LIBRARY USE

Se consultă numai în sălile de lectură

ZENO GÂRBAN

**ALMAE MATRES MUNDI
UNIVERSITĂȚI EUROPENE
DE LA ÎNCEPUTURI LA ANUL 1600**

VOLUMUL I

Ediția a 3-a

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
BUCUREȘTI 2021

CUPRINS

CONTENTS	XIX
1. MULTISECULARITATEA INSTITUȚIONALĂ ÎN EDUCAȚIE	1
1.1. Privire introductivă	1
1.2. Antichitatea - specificul european	3
1.2.1. Europa între legendă și istorie.....	3
1.2.2. Aspecte preliminare	4
1.3. Educația – începuturile instituționalizării	6
1.3.1. Forme instituționale precursore	6
1.3.2. Șapte arte liberale	9
1.3.3. Scrisul: începuturi, evoluție	14
1.3.4. Cărți, biblioteci	17
1.4. Antichitatea romană - aspecte geografice evolutive.....	20
2. MEDIEVALITATEA EUROPEANĂ AD LIMINA: PREUNIVERSITAR - UNIVERSITAR	25
2.1. Privire generală	25
2.2. Medievalitatea timpurie	26
2.3. Precursori. Circumstanțe	26
2.4. Cartea la începutul medievalității	28
2.5. Formațiuni statale specifice romanității orientale în zona „trans-silvania”	30
2.6. Medievalitatea la finele primului mileniu	33
3. UNIVERSITATEA LA ORIZONTUL SECOLULUI XI	37
3.1. Privire generală	37
3.2. Medievalitatea europeană la începutul mileniului al doilea.....	39
3.3. Aspecte evolutive - stadii incipiente	40
3.4. Universitatea din Bologna	42
4. UNIVERSITĂȚI MEDIEVALE DIN SECOLUL XII	49
4.1. Privire generală	49
4.2. Lumea universitară	50
4.3. Fondarea de universități în secolul XII	53
4.3.1. Universitatea din Paris	54

4.3.2. Universitatea din Oxford	57
4.3.3. Universitatea din Modena.....	61
5. UNIVERSITĂȚI MEDIEVALE DIN SECOLUL XIII	63
5.1. Privire generală	63
5.2. Lumea universitară	64
5.3. Magiștri și discipoli	65
5.4. Tendințe lingvistice	69
5.5. Prima jumătate de secol	70
5.5.1. Universitatea din Vicenza	71
5.5.2. Universitatea din Cambridge	72
5.5.3. Universitatea din Palencia	77
5.5.4. Universitatea din Arezzo	77
5.5.5. Universitatea din Salamanca	78
5.5.6. Universitatea din Padova	81
5.5.7. Universitatea „Frederico II” din Napoli	83
5.5.8. Universitatea din Toulouse	85
5.5.9. Universitatea din Siena	87
5.5.10. Universitatea din Valladolid	89
5.5.11. Universitatea din Piacenza	91
5.6. A doua jumătate de secol	91
5.6.1. Universitatea din Sevilla	92
5.6.2. Universitatea „Sorbona” din Paris	94
5.6.3. Universitatea din Northampton	101
5.6.4. Universitatea din Montpellier	102
5.6.5. Universitatea din Coimbra	104
5.6.6. Universitatea din Macerata	105
5.6.7. Universitatea din Lisabona	106
5.6.8. Universitatea din Lerida	108
6. UNIVERSITĂȚI MEDIEVALE DIN SECOLUL XIV	111
6.1. Privire generală	111
6.2. Lumea universitară	112
6.3. Prima jumătate de secol	115
6.3.1. Universitatea „La Sapienza” din Roma	115
6.3.2. Universitatea din Avignon	117
6.3.3. Universitatea din Orléans	118
6.3.4. Universitatea din Perugia	121
6.3.5. Universitatea din Treviso	122
6.3.6. Universitatea din Florența.....	124

6.3.7. Universitatea din Angers.....	126
6.3.8. Universitatea din Grenoble	127
6.3.9. Universitatea din Pisa.....	130
6.3.10. Universitatea „Carolina” din Praga.....	133
6.4. A doua jumătate de secol.....	139
6.4.1. Universitatea din Pavia	140
6.4.2. Universitatea „Jagiellona” din Cracovia	142
6.4.3. Universitatea din Viena	144
6.4.4. Universitatea din Pécs	147
6.4.5. Universitatea din Erfurt	147
6.4.6. Universitatea „Ruprecht-Karls” din Heidelberg	148
6.4.7. Universitatea din Köln	151
6.4.8. Universitatea din Ferrara.....	153
6.4.9. Universitatea din Zadar.....	154
6.4.10. Universitatea din Fermo.....	155
6.5. Formațiuni statale specifice romanității orientale în zona „cis-silvania”	156
6.6. Începutul dezvoltării științelor umaniste în Europa	159
7. UNIVERSITĂȚI MEDIEVALE / EUROPENE DIN SECOLUL XV	161
7.1. Privire generală	161
7.2. Lumea universitară	163
7.2.1. Între conservatorism și reformism	163
7.2.2. Aspecte vestimentare	164
7.2.3. Aspecte sociale	167
7.3. Prima jumătate de secol	170
7.3.1. Universitatea din Würtzburg	170
7.3.2. Universitatea din Leipzig.....	172
7.3.3. Universitatea din St. Andrews	174
7.3.4. Universitatea din Rostock	177
7.3.5. Universitatea din Louvain	179
7.3.6. Universitatea din Lund.....	180
7.3.7. Universitatea din Poitiers	182
7.3.8. Universitatea din Catania	184
7.3.9. Universitatea din Bordeaux	185
7.3.10. Universitatea din Barcelona	187
7.4. A doua jumătate de secol	189
7.4.1. Universitatea din Glasgow	190
7.4.2. Universitatea „Albert-Ludwig” din Freiburg	192
7.4.3. Universitatea din Basel	195

7.4.4. Universitatea „Istropolitană” din Bratislava	198
7.4.5. Universitatea din Ingolstadt	200
7.4.6. Universitatea din Uppsala	202
7.4.7. Universitatea din Tübingen.....	204
7.4.8. Universitatea „Johannes Gutenberg” din Mainz	206
7.4.9. Universitatea din Copenhaga	207
7.4.10. Universitatea din Genova.....	209
7.4.11. Universitatea din Aberdeen.....	210
7.4.12. Universitatea din Santiago de Compostela	213
7.4.13. Universitatea „Complutensiană” din Madrid	214
7.4.14. Universitatea din Valencia	218
7.5. Aspecte specifice Renașterii. Generalități	219
8. UNIVERSITĂȚI EUROPENE DIN SECOLUL XVI	221
8.1. Privire generală	221
8.2. Lumea universitară	222
8.3. Unele particularități ale secolului XVI.....	224
8.3.1. Marile descoperiri geografice	224
8.3.2. Umanismul și Renașterea artistică – aspecte evolutive.....	225
8.4. Aspecte sociale. Reforma și Contra-Reforma	225
8.4.1. Probleme ale Reformei	226
8.4.2. Probleme ale Contra-Reformei	228
8.5. Aspecte de cronologie astronomică	231
8.6. Fondarea de noi universități	233
8.6.1. Universitatea Halle-Wittenberg	234
8.6.2. Universitatea din Marburg	237
8.6.3. Universitatea din Granada	238
8.6.4. Universitatea din Lausanne	239
8.6.5. Universitatea din Zaragoza	241
8.6.6. Universitatea „Friedrich Schiller” din Jena.....	243
8.6.7. Universitatea din Geneva	245
8.6.8. Universitatea cu specific de „Schola Latina” din Cotnari.....	247
8.6.9. Universitatea din Leiden.....	251
8.6.10. Universitatea din Vilnius	254
8.6.11. Universitatea din Cluj	255
8.6.12. Universitatea din Edinburgh	259
8.6.13. Universitatea din Graz	261
8.6.14. Universitatea din Dublin	263

9. EVOLUȚII CONTEMPORANE PANEUROPENE	265
9.1. Retur la spiritul bolognez	265
9.2. Un destin educațional comun	266
9.3. Europa rediviva: de la confruntare la comunitate.....	269
 Referințe bibliografice (Selective)	 275
Addenda	279
Retrospective.....	297